

Ilmastopolitiikan pyöreä pöytä 17. kokous

Aihe: Mistä ratkaisut energiakriisiin ja vihreään siirtymään?

Aika: to 15.9.2022 klo 10.30-12.00

Paikka: Säätytalo, Sali 23, Helsinki / Teams

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaan Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Tämä tarkoittaa, että kasvihuonekaasupäästöjen ja hiilinielujen aikaansaamien poistumien tulee olla samalla tasolla vuonna 2035 ja siitä eteenpäin nielujen vaikutuksen tulee olla päästöjä suuremmat. Hallitusohjelmassa todetaan, että päästövähennystoimet toteutetaan sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti ja niin, että kaikki yhteiskunnan osa-alueet ovat mukana. Hallitusohjelman mukaisesti sähkön ja lämmön tuotannon tulee olla lähes päästötöntä 2030-luvun loppuun mennessä huolto- ja toimitusvarmuusnäkökulmat huomioiden. Ilmastoa lämmittävistä kasvihuonekaasuista kolme neljäsosaa on peräisin energian tuotannosta ja kulutuksesta, liikenne mukaan lukien. Tästä syystä energia- ja ilmastopolitiikka linkittyvät tiiviisti toisiinsa. Selkeimmin tämä näkyy energiatehokkuuden sekä puhtaiden energialähteiden edistämisessä. Suomen energiajärjestelmää on jo pitkään kehitetty vähähiiliseksi investoimalla puhtaisiin ratkaisuihin.

Venäjän aloittama sota Ukrainassa on johtanut tilanteeseen, joka on kiihdyttänyt koko Euroopan tarvetta jouduttaa vihreä siirtymää ja irtaantua fossiilisesta energiasta aikaisempaa nopeammalla aikataululla. Sähkön hinta on noussut viimeisen vuoden aikana laajasti koko Euroopassa, myös Suomessa. Hintojen nousu on koskenut erityisesti maakaasua ja muita fossiilisen energian muotoja, mutta se heijastuu laajemmin muun muassa sähkön hintaan. Sähkön hinnan odotetaan nousevan edelleen erityisesti ensi talven aikana. Hintojen nousupaine koskee Suomessa erityisesti lämmöntuotantoa ja liikennettä. Sähkön korkealla hinnalla ja hintapiikeillä voi olla merkittäviä vaikutuksia niin kotitalouksiin kuin yrityksiin.

Hallitus linjasi syksyn 2022 budjettiriihessä toimista, joilla sähkön hinnan voimakasta nousua pyritään kompensoimaan ihmisille. Hallitus päätti muun muassa sähkön arvonlisäveron alentamisesta nykyisestä 24 prosentista 10 prosenttiin, sähkövähennyksestä osana kotitalousvähennystä sekä sähkötuesta pienituloisille kotitalouksille. Nämä toimet ovat määräaikaaisia. Hallituksen päätöksen mukaisesti valmistellaan sähköntuottajien windfall-voittojen verotusta koskeva sääntely. Vero tulee määritellä siten, että puhtaan energian investointiedellytykset turvataan. Lisäksi hallitus suosittaa kuntia ohjaamaan omistamiaan energiayhtiöitä hillitsemään hintojen nousua.

Hallitus on esittänyt myös 10 miljardin euron hätärahoitusta energiayhtiöille, jotka ovat vaikeuksissa voimakkaasti kasvaneiden vakuusvaatimusten takia. Tällä valtion laina- ja takausohjelmalla Suomessa sähköntuotantoa harjoittaville yhtiöille voitaisiin myöntää tapauskohtaisesti lainoja tai takauksia, joiden toiminnan jatkuminen on yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittistä. Ohjelma olisi voimassa vuoden 2023 loppuun saakka, lainan ja takauksen kestoaika olisi enimmillään kaksi vuotta ja myönnetään markkinaehtoisin ehdoin.

Myös EU-tasolla pohditaan tällä hetkellä erilaisia toimia energiakriisin ratkaisemiseksi. On tunnustettu, että sähkömarkkinoiden järjestelmätason ongelmia on ratkottava yhteisesti. Sähkön

pilviin kohonneet hinnat ovat paljastaneet nykyisen sähkömarkkinajärjestelmän rajoitteet kriisitilanteessa. Tällä hetkellä sähkön tukkumarkkinoilla sähkön hinnan määrittää kallein eli ”viimeisin” tuotantomuoto, joka vaaditaan kysynnän tyydyttämiseksi. Nyt esimerkiksi tuulettomina päivinä tuo viimeinen tuotantomuoto on ollut kaasulla tuotettu sähkö. Venäjän hyökkäyssodan ja kaasutoimitusten vähenemisen seurauksena kaasun tarjonta ei ole vastannut kysyntää ja maakaasun hinta on kymmenkertaistunut vuoden takaisesta.

Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen esitteli 7.9. viisi [komission ehdotusta](#), joita komissio esittää jäsenmaille energiakriisin ratkaisemiseksi. 1) Ensimmäinen askel on säästää energiaa viisaasti. Komissio esittää pakollista tavoitetta vähentää sähkön käyttöä kulutuksen huipputunteina. 2) Komissio esittää myös energiayhtiöiden voittojen tilapäistä rajoittamista. Tämä koskisi isoja voittoja tekeviä yhtiöitä, kun kallein tapa tuottaa sähköä eli kaasu määrittää hintatason. 3) Komissio esittää myös, että jäsenmaille mahdollistetaan likviditeetin tarjoaminen energiayhtiöille, jotka ovat pulassa kasvaneiden vakuusvaatimusten takia kuten esim. Suomessa Fortum. 4) Lisäksi komissio esittää hintakattoa venäläiselle maakaasulle, jota edelleen tulee Eurooppaan muiden putkiyhteyksien kautta. 5) Komissio haluaa myös rajoittaa fossiilisilla polttoaineilla nyt tienaavien yhtiöiden voittoja. Jäsenmaat voisivat ohjata nämä energiayhtiöiden odottamattomat voitot vaikeuksiin joutuneille kotitalouksille ja yrityksille. Rahoja käytettäisiin myös puhtaan energiantuotannon investointeihin. Ehdotuksia käsitellään jäsenmaiden energiaministereiden ylimääräisessä energianeuvoston kokouksessa 9.9.

Työryhmä selvittänyt toimenpiteitä sähkön hinnan vaikutusten lieventämiseksi

Valtiovarainministeriö asetti työryhmän ajalle 11.8.-15.9.2022 selvittämään vuoden 2022 talousarvioneuvotteluihin mennessä mahdollisia toimenpiteitä sähkön hinnan kehitykseen ja sen seurauksiin vaikuttamiseksi. Tarkasteltavat toimet liittyivät esimerkiksi sähkömarkkinoiden toimintaan, verotukseen, energiatehokkuuteen, energian säästämiseen tai suoriin tukimuotoihin liittyviin toimenpiteisiin. Työryhmä on käsitellyt myös sähkön hinnan mentyä kehitystä, muiden maiden toteuttamia sähkön hintaan liittyviä tukitoimia sekä arvioita sähkön hinnan tulevasta kehityksestä mahdollisten toimenpiteiden ajallisen kohdistamisen näkökulmasta.

Koko yhteiskunta säästämään energiaa

Työ- ja elinkeinoministeriö, valtioneuvoston kanslia, ympäristöministeriö, Energiavirasto, Sitra ja Motiva käynnistävät energiansäästökampanjan lokakuussa energiansäästöviikolla. Maanantaina 10.10. alkavalla [energiansäästökampanjalla](#) kannustetaan koko yhteiskuntaa niin yrityksiä, organisaatioita kuin kansalaisia vähentämään energiankulutustaan astetta alemmas ja tekemään nopeavaikutteisia ja konkreettisia energiansäästötoimia. Se tarkoittaa arkisia tekoja energian, kuten sähkön ja polttoaineiden, säästämiseksi. Näitä tekoja ovat esim. matalampi ajonopeus liikenteessä, huonelämpötilan säätäminen alemmaksi tai lämpimän käyttöveden säästäminen. Kampanjan tavoitteena on saada vähintään 75 prosenttia suomalaisista säästämään energiaa ja saavuttaa pitkällä aikavälillä pysyvästi alhaisempi energiankulutus.

Valtion kiinteistöistä vastaava Senaatti-konserni toteuttaa myös ensi talvena laajan [energiansäästöohjelman](#), jossa valtion tiloissa toteutetaan toimenpiteitä sähkön ja lämmön säästämiseksi. Lisäksi selvitetään mahdollisuuksia ohjata sähkönkulutusta tulevana talvena niin, että se osaltaan tukisi sähkön riittävyttä Suomessa. Ohjelma valmistuu syyskuun aikana.

Kysymyksiä keskusteltavaksi:

- Mitkä ovat keskeisiä (kansallisia tai EU-tason) toimia energiamarkkinoiden vakauttamiseksi ja vihreän siirtymän edistämiseksi?
- Millä tavoin oikeudenmukaisuuden eri näkökohdat on huomioitava energiakriisissä ja luovuttaessa fossiilisesta energiasta?